

Lausunto

3.6.2022

VN/33337/2021

VN/33337/2021-OM-9

Sosiaali- ja terveysministeriö

Oikeusministeriön lausunto

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi huumausainelain muuttamisesta. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että hampukasvit, jotka sisältävät delta-9-tetrahydrokannabinolia tai sen huumausaineeksi luokiteltuja isomeerejä, määriteltäisiin huumausaineeksi. Muutoksella selkiytettäisiin hampun viljelyn asemaa; hampun viljely edellyttäisi etukäteen tehtävää ilmoitusta. Hampun kasvinjalostus säädettäisiin luvanvaraiseksi. Esitysluonnoksessa ehdotetaan myös, että hampun viljelyä ja kasvinjalostusta koskevien säännösten rikkominen tulisi rangaistavaksi huumausainelakirikkomuksena, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Kuten esitysluonnoksessa (s. 3) todetaan, hampua koskevat säännösehdotukset olivat lausuttavana jo vuoden 2021 keväällä pidetyllä lausuntokierroksella. Oikeusministeriö antoi tuolloin esitysluonnoksesta lausunnon (VN/7340/2021-OM-16).

Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavan.

Elinkeinovapaus

Oikeusministeriö viittaa perustuslain 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden rajoittamisen osalta jo em. lausunnossaan esiin tuotuihin seikkoihin. Hampun viljely olisi sallittua lakiluonnoksessa mainituilla ehdoilla, joka sinänsä jo turvaa mahdollisuuden hampun viljelyyn elinkeinotoiminnan tarkoituksessa. Tässä suhteessa elinkeinovapauden rajoittamista ei voi pitää erityisen voimakkaana ja ehdot viljelylle säädettäisiin tarkoilla ja täsmällisillä yksityiskohtaisilla säännöksillä. Ehtojen hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta on esitysluonnoksessa perusteltu sillä, että hampun viljely pysyisi valvottuna ja sitä kautta vähentäisi riskiä hampun viljelyyn huumausaineen tuottamisen tarkoituksessa. Oikeusministeriö pitää asianmukaisena, että ehdotetun sääntelyn todetaan kytkeytyvän perustuslain 19 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on edistettävä väestön terveyttä. Sääntelyllä pyrittäisiin suojaamaan ihmisiä, erityisesti nuoria henkilöitä, huumausaineiden aiheuttamilta terveydellisiltä ja sosiaalisilta haitoilta. Tässä suhteessa ehdotettu lainsäädäntö vaikuttaisi siis täyttävän perusoikeuksien rajoittamiselta yleisesti vaaditun painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimuksen. Perustuslain 19 §:n 3 momentin toteutumisen edistäminen toteuttaisi perustuslain 22 §:ää, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Tiedonsaantioikeus

Lakiluonnoksen 15 b §:n 2 momentin mukaan Ruokavirastolla olisi lausunnon antamista varten oikeus saada Lääkealan turvallisuus- ja kehittämisskeskuksesta ja luvanhakijalta välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä sekä tehdä tarkastus luvanhakijan tiloihin. Esitysluonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”Ruokavirastolla olisi siis lähtökohtaisesti oikeus saada Fimealta koko lupahakemus liitteineen, jotta Ruokavirasto pystyisi antamaan arvionsa luvan myöntämisen edellytysten täyttymisestä.”

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 25
 00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 10
 Helsinki

0295 16001
 +358 295 16001

09 1606 7730
 +358 9 1606 7730

kirjaamo.om@gov.fi
 oikeusministerio.fi

Oikeusministeriö toteaa, että sikäli kuin kysymys on nimenomaisesti lupahakemukseen ja sen liitteisiin liittyvistä tiedoista, tämä olisi perusteltua kirjata säännökseen, jolloin se myös rajaisi tiedonsaantioikeutta: ”Ruokavirastolla on lausunnon antamista varten oikeus saada Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksesta ja luvanhakijalta välttämättömät tiedot lupahakemuksesta ja sen liitteistä salassapitosäännösten estämättä sekä tehdä tarkastus luvanhakijan tiloihin.”

Toimivalta tarkastuksen tekemiseen

Lain 15 b §:n 2 momentissa säädettäisiin Ruokaviraston toimivallasta tehdä tarkastus luvanhakijan tiloihin. Tarkastukseen sovellettaisiin, mitä 36 §:n 1 ja 2 momentissa ja 37 §:ssä säädetään. Huumausainelain 36 §:n ehdotetun 1 momentin nojalla Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen määräämällä, sen palveluksessa olevalla tarkastajalla olisi oikeus tarkastaa tiloja, joissa huumausainetta, huumausaineen lähtöainetta tai kuluttajamarkkinoilta kiellettyä psykoaktiivista ainetta tuotetaan, valmistetaan, varastoidaan, viljellään, säilytetään tai muulla tavoin käsitellään. Tarkastusoikeus koskee myös Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen lupa- ja valvontatoiminnan piiriin kuuluvaa ennakotarkastusta luvan myöntämisen edellytysten toteamiseksi. Em. pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu tarkastaja on päästettävä kaikkiin toimipaikan tiloihin, mutta ao. pykälässä tarkoitettua tarkastusta ei saa toteuttaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Lain 37 §:ssä säädetään tarkastusaineistosta.

Oikeusministeriö toteaa, että 15 b §:n tarkastustoimivalta on sidottu kotirauhan suojan osalta siihen, mitä huumausainelain 36 §:n 2 momentissa säädetään. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat on erikseen säädetty tarkastustoimivallan ulkopuolelle, kuten perustuslakivaliokunta on useaan otteeseen eri yhteyksissä edellyttänyt (ks. esim. PeVL 63/2002 vp, s. 3; PeVL 36/2004 vp, s. 4; PeVL 37/2004 vp, s. 3; PeVL 30/2005 vp, s. 6; PeVL 49/2005 vp, s. 3; PeVL 36/2009 vp, s. 2).

Henkilötietojen suoja

Yleistä

Esitysluonnoksessa on tunnistettu, että siihen sisältyy EU:n yleisen tietosuojasetuksen (EU) 2016/679 soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä. Vastaavasti on tunnistettu, että esitysluonnoksella ehdotettaisiin tietosuojasetusta täsmentävän kansallisen erityissääntelyn antamista. Henkilötietojen käsittely liittyisi erityisesti huumausainelain tarkoittamiin lupiin ja ilmoituksiin, joita koskevat tiedot tallennettaisiin Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen (jäljempänä Fimea) ylläpitämään asiarekisteriin. Oikeusministeriö kiinnittää henkilötietojen suojan osalta vielä huomiota kansallisen liikkumavaran alan selostamiseen, käsittelyn oikeusperusteeseen, käsiteltävien henkilötietojen luonteeseen sekä asiarekisteristä ja rekisterinpitäjästä säätämiseen.

Kansallinen liikkumavara

Tietosuojasetus on EU:n jäsenvaltioissa suoraan sovellettava säädös. Asetusta tarkentava kansallinen lainsäädäntö on mahdollista vain silloin, kun tietosuojasetus jättää jäsenvaltioille nimenomaisesti kansallista sääntelyliikkumavaraa. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaisesti hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4). Oikeusministeriö toteaa, että esitysluonnoksessa kansallisen sääntelyliikkumavaran alaa olisi syytä selostaa kattavammin perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioden. Valiokunta on muun muassa todennut, että henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti tietosuojasetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla, ja että erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4—5 ja PeVL 26/2018 vp, s. 2—3). Edelleen valiokunta on katsonut, että tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomaistoiminnan sääntelyn osalta aikaisempaa sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suojaa ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4).

Kansallisen liikkumavaran käyttöä on esitysluonnoksen säätämisperusteluissa kuvattu sinänsä asianmukaisesti, joskin melko suppeasti. Esitysluonnoksessa (s. 22—23) on tunnistettu, että kansallista erityissääntelyä voidaan antaa tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan nojalla, kun käsittely perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan (eli rekisterinpitäjän lakisääteeseen velvollisuuteen). Oikeusministeriö huomauttaa, että kansallista liikkumavaraa käytettäessä liikkumavaran ala tulisi kuvata myös säännöskohtaisesti ja keskittyä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti perus- ja ihmisoikeuksien kannalta merkitykselliseen sääntelyyn (ks. esim. PeVL 2/2018 vp, s. 4—5). Tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan voidaan antaa asetusta täsmentävää sääntelyä esimerkiksi käsittelyn lainmukaisuutta koskevista edellytyksistä, käsiteltävien tietojen tyypeistä, asianomaisista rekisteröidyistä, tietojen luovutuksesta, käyttötarkoitussidonnaisuudesta ja säilytysajoista. Esitysluonnoksen perusteella henkilötietojen käsittelystä olisi kyse ainakin huumausainelain

15 c, 19 ja 19 a §:ssä, 23 b §:n 1 ja 2 momentissa, 29 ja 33 §:ssä, 33 b §:n 1 momentissa, 38 a §:ssä sekä 49 a §:ssä. Esitysluonnosta tulisi jatkovalmistelussa täydentää siten, että siinä tehdään säännökohtaisesti selkoa kansallisen liikkumavaran käytöstä ja perustellaan, miksi ehdotettava kansallinen erityissääntely olisi oikeasuhteista, yleisen edun mukaista ja välttämätöntä.

Käsittelyn oikeusperuste ja käsiteltävät henkilötiedot

Käsittelyn oikeusperusteen osalta oikeusministeriö huomauttaa, että henkilötietojen käsittely on lainmukaista ainoastaan, jos käsittelylle on jokin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu käsittelyperuste. Esitysluonnoksesta (s. 22–23) käy sinänsä ilmi, että henkilötietojen käsittely perustuisi 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan eli rekisterinpitäjän lakisääteiseen velvollisuuteen. Esitysluonnoksesta ei kuitenkaan käy selkeästi ilmi, tarkoitetaanko tällä Fimean oikeutta käsitellä henkilötietoja. Oikeusministeriö huomauttaa, että esitysluonnoksen perusteella henkilötietoja käsittelee Fimean ohella ainakin Ruokavirasto (ks. 15 b §, jossa säädettäisiin Ruokaviraston oikeudesta saada tietoja lausunnon antamista varten). Esitysluonnosta tulee jatkovalmistelussa täydentää siten, että siitä käy kunkin viranomaisen osalta selkeästi ilmi, mihin oikeusperusteeseen niiden oikeus käsitellä henkilö-tietoja perustuisi.

Oikeusministeriö huomauttaa, ettei esitysluonnoksesta käy selkeästi ilmi, minkä luonteisia henkilötietoja viranomaiset käsittelevät ja voisiko kyse olla mahdollisesti tietosuoja-asetuksen 9 artiklan tarkoittamien erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen tai muutoin valtiosääntöisesti arkaluonteisten tietojen käsittelystä. Jatkovalmistelussa tästä tulisi tehdä tarkempaa selkoa, esimerkiksi esitysluonnoksen säätämisperusteluissa. Mikäli kyse olisi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä, käsittelylle tulee olla jokin tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan tarkoittama käsittelyperuste ja siinä tulee huolehtia asianmukaisista suojaustoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi. Huomioon tulee tältä osin ottaa myös perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö. Perustuslakivaliokunnan mielestä arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on edelleen syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta (PeVL 14/2018 vp ja PeVL 15/2018 vp). Vaikka EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkamisen johdosta kansallisessa lainsäädännössä tulee tietosuoja-asetuksen 9 artiklaan valitun erityisten henkilötietoryhmien käsitteen vuoksi välttää arkaluonteisten tietojen käsitteen käyttämistä sääntelyn selvyden vuoksi (ks. myös PeVL 14/2018 vp), pitää perustuslakivaliokunta edelleen perusteltuna kuvata valtiosääntöisesti tietyt henkilötietoryhmiä nimenomaan arkaluonteisiksi (PeVL 15/2018 vp). Näillä tarkoitetaan laajempaa tietojoukkoa kuin vain tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä (ks. tältä osin myös esim. PeVL 17/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyy tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (ks. PeVL 15/2018 vp, myös 13/2016 vp, PeVL 14/2009 vp). Perustuslakivaliokunta on tämän johdosta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään.

Fimean ylläpitämä asiarekisteri ja rekisterinpitäjä

Ehdotetun uuden 49 a §:n mukaan huumausainelain 15 c, 19 ja 19 a §:n, 23 b §:n 1 ja 2 momentin, 29 ja 33 §:n, 33 b §:n 1 momentin ja 38 a §:n nojalla toimitetut henkilötiedot tallennettaisiin Fimean ylläpitämään asiarekisteriin. Esitysluonnoksen säätämisperusteluiden mukaan asiarekisteriin sovelletaan tiedonhallintalakia. Oikeusministeriö huomauttaa, että siltä osin kuin asiarekisteriin tallennettaisiin henkilötietoja, sovellettaisiin siihen tiedonhallintalain ohella myös tietosuoja-sääntelyä (ennen muuta yleistä tietosuoja-asetusta ja sitä täsmentävää ja täydentävää tietosuojalakia). Tämä olisi syytä todeta perusteluissa.

Esitysluonnoksesta ei käy yksiselitteisesti ilmi, olisiko asiarekisterissä kyse uudesta rekisteristä vai jo käytössä olevasta rekisteristä (VirastoVahva). Tämä olisi syytä selvittää jatkovalmistelussa. Perusteluiden valossa vaikuttaisi siltä, että kyse olisi henkilötietojen tallentamisesta VirastoVahvaan, jossa käsitellään jo nykyisin huumausainelain mukaisia lupahakemuksia (ks. kuitenkin esitysluonnoksen s. 20–22, jossa todetaan, että Fimean on tarkoitus teettää selvitys rekisterin perustamisesta hampun viljelyä ja kasvinjalostusta koskevien tietojen säilyttämistä ja käsittelyä varten).

Oikeusministeriö toteaa lisäksi, että mikäli asiarekisteriin tallennettaisiin myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan tarkoittamia tietoja ja/tai valtiosääntöisesti arkaluonteisia tietoja, ehdotettavaa (rekisteri)sääntelyä ja sen täsmällisyyttä tulisi arvioida tarkemmin myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan asettamien reunaehtojen sekä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa (ks. PeVL 15/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, s. 5–7, PeVL 3/2017 vp, s. 5, PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/1). Vastaavasti tulisi selvittää, olisiko Fimea ehdotetussa 49 a §:ssä tarkoitettun asiarekisterin rekisterinpitäjä ja mihin käyttötarkoitukseen asiarekisteriin tallennettavia tietoja käsiteltäisiin (ks. tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohta, jonka mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista

tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla; ks. myös tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohta, joka edellyttää, että kansallista erityissääntelyä annettaessa käsittelyn tarkoitus tulee määritellä käsittelyn oikeusperusteessa).

Tietosuoja-asetus ei suoraan edellytä rekisterinpitäjästä säätämistä. Rekisterinpitäjästä säätäminen on kuitenkin mahdollista kansallisen liikkumavaran puitteissa yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla. Asetuksen 4 artiklan 7 kohdan mukaan rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jos henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä. Rekisterinpitäjästä säätämistä voidaan pitää erityisen perusteltuna silloin, kun rekisterinpitäjä on viranomainen tai rekisterinpitäjästä voisi muutoin olla epäselvyyttä.

Arvioitaessa tarvetta säätää rekisterinpitäjästä tulisi ottaa huomioon perustuslain 2 §:n 3 momentti, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Lailla säätämiseen taas kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta. Tätä on painotettu myös perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä. Valiokunta on muun muassa edellyttänyt, että sääntelyn kohderyhmän tulee kyetä ilman vaikeuksia soveltaa säännöksiä (esim. PeVL 60/2014 vp, s. 3/I). Lisäksi perustuslakivaliokunta on etenkin perusoikeuskytkeänsä sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomais ilmenee laista yksiselitteisesti (PeVL 21/2001 vp, s. 4/I) tai muuten täsmällisesti (PeVL 47/2001 vp, s. 3/II) tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat (PeVL 45/2001 vp, s. 5/I) samoin kuin toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti (esim. PeVL 7/2001 vp, PeVL 65/2002 vp, s. 4/II).

Koska rekisterinpitäjän käsitteestä, velvollisuuksista ja vastuista säädetään yleisessä tietosuoja-asetuksessa, jatkovalmistelussa tulee arvioida, olisiko ehdotetussa lain 49 a §:ssä syytä säätää täsmällisesti siitä, että Fimea olisi pykälässä tarkoitetun asiarekisterin rekisterinpitäjä. Mikäli huumausainelakiin ehdotetaan rekisterinpitäjää koskevaa säännöstä, esitysluonnoksessa tulee myös tältä osin tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran käytöstä. Tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen vakiintuneeksi tavaksi on muodostunut säätää rekisterinpitäjästä yksiselitteisesti käyttäen tietosuoja-asetuksen käsitteistöä. Rekisteröidyn oikeuksien toteutumisen kannalta on tärkeää, ettei lainsäädäntö jätä epäselväksi sitä, mikä taho on vastuussa henkilötietojen käsittelyä koskevien vaatimusten noudattamisesta. Käsillä olevassa ehdotuksessa asiasta voitaisiin säätää esimerkiksi seuraavasti: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus on asiarekisterin rekisterinpitäjä.

24 a §

Uudessa 24 a §:ssä säädettäisiin hampun kasvatusta koskevista poikkeuksista yleiskielloista. Esitysluonnoksen mukaan THC:tä sisältävät hampunkasvit olisivat huumausainetta, ja huumausaineita koskevat lain 5 §:ssä säädetyt yleiskiellet. Tietyistä yleiskielloista olisi tarpeen säätää poikkeuksia, jotta ne eivät estäisi viljelyä, joka on ehdotetun lain mukaan sallittua, eivätkä koskisi hampun, joka on viljelty ehdotetun lain mukaisesti tai EU-tukisääntöjen mukaisesti.

Esitysluonnokseen sisältyvän uuden 24 a §:n 1 momentin mukaan 5 §:n 1 momentissa säädettyjä hallussapidon ja varastoinnin kieltoja ei sovelleta: 1) hampun viljelyyn, joka on 7 a §:n 1 momentin mukaan sallittu; 2) 7 a §:n 3 momentissa tarkoitettuun hampun viljelyyn. Lisäksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksista vientiä, tuontia, hallussapitoa ja varastointia koskeviin kieltoihin, jotka koskisivat hampunkuidun tuottamista elinkeinotoiminnassa. Perusteluissa tulisi selostaa, mikä on ehdotetun 24 a §:n 1 ja 2 momentin suhde rikoslain (39/1889) 50 luvun 1 §:n 3 ja 5 kohtiin, joissa säädetään huumausainerikoksena rangaistavaksi muun muassa laitton huumausaineen maasta vienti ja sen yritys sekä huumausaineen hallussapito. Säännöksessä tai sen perusteluissa ei myöskään selosteta, milloin tai millä edellytyksillä olisi kyse 24 a §:n 2 momentissa tarkoitettua hampunkuidun tuottamisesta elinkeinotoiminnassa, ja esitystä tulisi myös tältä osin täydentää.

Rangaistussäännökset

Huumausainelain 47 §:ssä säädetään huumausainelakirikkomuksesta. Pykälän 1 momentin eräisiin kohtiin ehdotetaan muutoksia, jotka liittyvät hampun viljelyä ja kasvinjalostusta koskevaan sääntelyyn. Lain 47 §:n 1 momentin 2 kohtaan lisättäisiin 33 b §:n mukaisen ilmoitus- ja kirjanpitovelvollisuuden laiminlyönti. Ilmoitusvelvollisuudesta säädetään ehdotetun 33 b §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa. 47 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa olisi asianmukaista tiiviisti selostaa mainittujen kohtien sisältö

ja tuoda esiin ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin rangaistavuus molempien kohtien osalta, kun ilmeisesti tarkoitus on, että rangaistavuus kattaa molemmissa kohdissa määritellyn ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin.

Ehdotetun 33 b §:n 2 momentin mukaisesti mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, koskee myös toimijaa, jolle on myönnetty 15 a §:ssä tarkoitettu lupa. Ehdotetun 47 §:n 1 momentin 2 kohdan säännöskohtaisissa perusteluissa ei lausuta siitä, keneen rangaistusuhka kohdistuu. Perusteluja on syytä täsmentää tältä osin.

Lain 47 §:n 1 momentin 4 kohtaan lisättäisiin väärin tietojen antaminen 15 a tai 19 a §:ssä tarkoitetuissa lupa- tai ilmoitusasioissa sekä tarpeellisten tietojen antamisen olennainen laiminlyönti näissä asioissa. Viitatussa 15 a §:ssä säädettäisiin luvasta hampun kasvinjalostukseen, kun taas tiedoista, jotka lupaa varten tulisi antaa, säädettäisiin 15 c §:ssä (Selvitys hampun kasvinjalostusta koskevaa lupaa varten). 47 §:ään sisältyvää viittausta tulisi täsmentää tai vähintään säännöskohtaisissa perusteluissa viitata 15 c §:ään.

Ehdotetusta 19 a §:n 1 momentista ei käy ilmi, mille taholle säännöksessä tarkoitettu ilmoitus olisi tehtävä. Ehdotetussa 7 a §:n 1 momentin 1 kohdassa edellytetään, että hampun viljelystä on tehty etukäteen 19 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen. Kun ilmoitus hampun viljelystä olisi ilmeisesti aina tehtävä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen, 19 a §:n 1 momenttia olisi asianmukaista täsmentää näiltä osin.

Lisäksi 19 a §:n 2 momentin mukaisesti viljelijän olisi toimitettava tietyt tiedot Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen kahden viikon kuluessa viljelyn aloittamisesta. Selvyyden vuoksi olisi asianmukaista 47 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa viitata myös 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettuun ilmoitusvelvollisuuteen.

Huumausainelain 47 §:n 3 kohdan mukaisesti huumausainelakirikkomuksena rangaistavaa on rikkoa kyseisen lain 20 §:n mukaista luovuttamisrajoitusta taikka 25 §:n tunnistetietoja, 26 §:n varastointia ja säilytystä, 27 §:n kuljettamista tai *28 §:n hävittämistä koskevaa velvoitetta*. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi esitetään lain 28 §:n muuttamista siten, että pykälän 1—3 momenttia ei sovellettaisi hampupusadon hävittämiseen. Ehdotetun uuden 4 momentin mukaan viljelijän olisi hävitettävä hamppusato, jos hampun viljely ei täytä ehdotetussa 7 a §:ssä hampun viljelylle säädettyjä vaatimuksia. 28 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa ei tuoda esiin, miten muutos vaikuttaa rangaistavuuteen, miltä osin ehdotusta on syytä täsmentää.

Lain 47 §:n 1 momenttiin lisättäisiin uusi 10 kohta, jossa säädettäisiin hampun viljely ehdotetun 7 a §:n vastaisesti huumausainelakirikkomuksena rangaistavaksi. Edellytyksenä olisi muun muassa, että hampua viljeltäisiin kuidun tai siemenen tuottamiseksi (4 kohta).

Esitetyn 7 a §:n johdantovirke ("Jollei 7 §:n 2 momentista muuta johdu, hampua saa viljellä vain, jos...") vaikuttaa osin kielellisesti hankalasti muotoiltulta (sanapari jollei – vain). Harkita voisi esimerkiksi vain-sanan jättämistä pois tekstistä.

Esitetyn 7 a §:n tai 47 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa ei tuoda esiin, miten se, että hampua viljellään kuidun tai siemenen tuottamiseksi, voitaisiin käytännössä osoittaa ja millaista selvitystä käytötarkoituksesta edellytettäisiin. Epäselväksi jää, edellytettäisiinkö viljelytarkoituksen osoittamiseksi, että viljelijällä olisi varmistettuna hampun jatkojalostus esimerkiksi teolliseen käyttöön, esim. yksilöity teollinen jatkojalostuslaitos, vai riittäisikö täsmentämättömämpi suunnitelma kuidun tai siemenen tuottamisen osalta. Koska hampun viljely huumausaineena käytettäväksi olisi edelleen rangaistavaa rikoslain 50 luvun 1 §:n mukaisesti, esityksen täsmällisyyteen käyttötarkoituksen osalta tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

Esitysluonnoksen sivulla 22 tuodaan esiin, että rangaistavuutta koskisi rikoslain 3 luvun 2 §:n 3 momentista ilmenevä lievemmän lain periaate, jonka perusteella uusia, ankarampia säännöksiä voitaisiin soveltaa vain ehdotetun lain voimaantulon jälkeen tehtyihin tekoihin. Mainittu lähtökohta olisi tarpeen mainita myös 47 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Johanna Suurpää

Lainsäädäntöneuvos

Veli-Pekka Hautamäki

Jakelu STM Sosiaali- ja terveysministeriö

Tiedoksi Kansliapäällikkö Pekka Timonen
Lainsäädäntöjohtaja Susanna Siitonen
Ministerin erityisavustaja Anita Westerholm

VN/33337/2021-OM-9

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: